

Казка про калинову сопілку (стисло)

Оксана Забужко

Народилася у сім'ї Марії та Василя й друга дівчинка-мізиночка. Таке собі кволенька змалку, плаксива — "поганенька дитина", не Ганна ж панна! Оленкою назвали. І ніби поділили Василь та Марія дітей. Василь бавився з Оленкою, Марія пишалася своєю Ганною — панною, а люди казали: "Дідова дочка й бабина дочка".

Ганни народилася з місяцем на лобі — невеликою багряною міткою-серпиком. Мати вірила, що це пророчить якусь особливу долю. Вечорами розчісувала доньку, розказувала казки про дівчину-золотоволоску, про Ганну-панну. Ганна росла гордою, розумною не по літах, а сільські кумасі тільки дивувалися.

Друга дочка, Оленка, народилася кволенькою, плаксивою. Батько за нею упадав, панькався понад міру, захищав від матері, навіть на роботу брав.

Підросли дівчатка і така ворожнеча між ними була з приводу будь-чого! Ганна — панна завидувала Оленці у всьому, хоч була від неї і старшою, і вродливішою. Одного разу вона (Ганна) прокинулася вночі від того, що маленька Оленка плакала, а батько, взявши її на руки, вийшов з хати, пригорнув дитя до себе і заспівав. Ганна ще ніколи не чула щоб батько так співав: "сидячи з Оленкою на призьбі він співав стишеним, але, чистим і якимось по-чужому молодим, текучим, як кринична вода, тенором, мовби справді незнайомій парубок симпатизував поночі гаю-розмаю свою журу: любив дівчину півтора роки, поки не взнали вороги збоку. "Маленька Ганна лежала, зціпивши зуби, її брав до сліз живий, гарячий жаль, що це ж, не до неї так співає батько! І росла в ній, прокидалась "якась інша, жорстокіша ураза".

Сестри щодалі все більше не любили одна одну. Мала намагалася весь час вивести із себе Ганнусю, дратувала її, старша сестра била молодшу. А батьки мріяли: мати — про князя для Ганни, батько про те, що вийде його Оленка заміж, житиме при них з Марією, народить багато — багато діток, і він буде їх бавити.

Батько, ніби відчуваючи за собою якусь вину, привіз Ганнусі з ярмарку багато шовкових стрічок, а Оленці — тільки горіхів та родзинок. Якось, дивлячись на місяць, Ганнуса спитала батька про плями на ньому. І той розповів про Каїна та Авеля. У дівчини залишилося лише одне питання: чому Бог прийняв жертву Авеля і не прийняв Каїнової, чому одного брата полюбив більше, адже вони обоє добре працювали.

Якось до них завітала циганка і сказала, що Ганнусі краще б піти в монастир, бо не будуть батьки нею тішитися. А от про молодшу подбають і так. Марія здивувалася і стривожилася, але, звичайно ж, відмовилася.

Ганна стала вже дівчиною, і про неї розпитували матері сільських парубків. Декотрі й сватів уже засилали, але отримали чемну відмову — мала ще. Мати більше вболівала за Ганну, а батько — за Оленку, то й приліпилося — дідова дочка й бабина дочка.

Бог наділив Ганну — панну не тільки вродою: була вона роботяща, розумна, наділена талантом відчувати воду під землею, вказувала людям, де копати криницю. Це

виявилося випадково, і з тих пір її запрошували в усі навколишні села. Мала вже й свій заробіток. Якось на ярмарку, побачивши отамана чумаків, спитала у матері, що то за біла пані поряд із ним сидить. Мати, звичайно, нікого не побачила. Потім виявилося, що ті чумаки завезли чуму. Але Ганна завидувала всім, а найбільше своїй сестрі Оленці, і все хотіла зробити комусь "на зло, щоб знав!"

Ненавиділа вона сестру, гордувала людьми, а себе любила. Ох, як любила і себе, і тіло своє, і вроду свою! Вважала себе вищою від людей, гордувала ними.

А Оленка (виросла ж таки в славному синьооку дівчину!). Найбільше любила прясти. Але продовжувала робити сестрі різні капості. Ганнусі не хотілося й бути в хаті. Через хатні заколоти Ганна переставала чути воду. Якось замість води показала на вбитого й закопаного чоловіка, вказала й на вбивцю.

Якось Ганнусю помітив найкращий та найбагатший хлопець на селі Дмитро Маркіянів. Найняв для неї музики, сказав, щоб вийшла увечері на леваду. Але вона згордувала гарним, роботящим, багатим парубком, Дмитром, Маркіяновим. Усі вже вважали їх гарною парою, навіть не думали, що дівчина буде проти. Дмитро не любив, щоб було не по його, підстеріг Ганну і ледь не взяв силою. Вона вкусила його і втекла.

Коли восени прийшли свати, Ганнуса не одразу й зрозуміла, що Дмитро сватає не її, а молодшу сестру.

Олена погодилася вийти за Дмитра, пов'язала старостів рушниками! Тяжко вражена була Ганна тим сватанням, адже "Оленка виявлялася відмічена Божою ласкою, а не вона!". Горе, горе Ганні — панні, горе Марії й Василеві: залилася їх старшенька в "перестарках, обійшла її менша сестриця, вкрала в неї щастя! Чому цей світ мав належати не їй, а Оленці?" І така злість, така обіда закипіла в Ганні — панни у серці. А тут ще й сусідський хлопець "родом придуркуватий стривожив, прокричавши вранці радісно, мов молодий півник: тітко, тітко, а до вас уночі змії у комина влетів, такий, як зірка хвостата, я сам бачив!" І був же й справді у Ганні — панниному житті той Змій-Перелесник, той що змії Демон, укривав у ній віру в її незвичайність серед людей, що їй все можна, навіть переступити через гріх. Не знала Ганна — панна, що це не князь, не принц до неї вночі приходив, навчав її, а сам диавол прийшов по її душу. Тепер він випроставсь на повний зріст і заволодів Ганною. А її лише мучила спрага "до посмаку крови" — помсти.

Весь світ здався Ганні — панні жорстким, злим, несправедливим через ту осоружну Оленку. І визріла в душі її страшна думка: "Чому, чому цей світ має належати Оленці?" Ображена на свою "десь заснулу долю", Ганна таїла злість не до Оленки а до Бога і прагнула сама наступити на "другу тальку терезів"

Якось, повертаючись додому, знайшла красивий чоловічий пояс. Узяла додому, поклала під подушку. Уночі якийсь приємний чоловічий голос сказав, щоб повернула пояс, а як не оддасть, то мусить стати його дружиною. Вирішила, що то і є її доля.

Щоночі дивний чоловік був із нею, а на ранок відлітав через комин, як дим. Ганнуса змарніла, тільки й ждала ночей. А ще мріяла про помсту Оленці. Адже незабаром — її весілля, і вони, мабуть, разом із Дмитром задумали її так покарати.

У неділю Ганна взяла ніж і запропонувала Оленці піти до лісу прогулятися. Та погодилася, і Ганна її там зарізала... "вгородила ножа просто в дишуче теплом, щільне, піддатне ножеві тіло... і обм'якло". Повернулася надвечір сама не своя, на питання, де сестра, говорила, що не знає. Чоловіки шукали Оленку в лісі, але так і не знайшли.

Ганна збожеволіла, лежала мовчки на печі вагітна. Одного разу селом проходила чумацька валка. До Василя й Марії попросилися переночувати кілька чумаків. Стали розмовляти. Молодий чумака вийняв сопілку, вирізану з калини біля села, а та заспівала Оленчиним голосом. Ганнуся скочила з печі й зареготалася, сказала, що справдилося все. Зрозуміли, хто вбивця, послали по сторожу. Поки прийшли, а в хаті нікого не виявилася, тільки на полу слід смоляний залишився.

"в хаті було порожньо, тільки на полу залишився... слід, мов смоляним віхтем черкнуло. Щезла бабина дочка — чи втекла, чи так розточилася, чи, може, й досі блукає десь по — безвинними місячними ночами."